

Hledání partnera. K archeologickým aktivitám Muzejního spolku v Pardubicích v letech 1918–1945

Miloš Hlava

ÚVODEM...

Muzejní spolek v Pardubicích, konstituovaný v letech 1879–1881, zahrnul již od počátku do svého programu také archeologii. Václav Diviš, jeden z otců-zakladatelů, se navíc tomuto oboru aktivně věnoval. Především díky němu získávalo spolkové muzeum během prvního dvacetiletí své existence do prehistorické sbírky vcelku pravidelně nové přírůstky z celého regionu.¹

Bylo důležité, že Václav Diviš udržoval přátelský styk s Josefem Smolíkem, od roku 1873 jednatelem Archeologického sboru, organizační platformy českých prehistoriků při Museu království Českého (dnešním Národním muzeu). Diviš byl ostatně již od roku 1876 dopisujícím členem Archeologického sboru a Smolíka vcelku pravidelně o svých archeologických (ale i numismatických) aktivitách informoval. Díky vzájemné spolupráci také některé z nálezů z Pardubicka skončily v prehistorické sbírce Musea království Českého – např. v roce 1885 artefakty z pohřebiště kultury lužických popelnicových polí z Dražkovic, o něž Smolík projevil zájem (*Smolík 1885–86*, 37–38, 39; srv. *Weger 1887*, IV).²

Zatímco Smolík se držel spíše v pozadí, na terénních aktivitách na Pardubicku se podílel jen příležitostně (jakkoliv nestál zcela stranou) a poskytoval především metodické rady, jeho faktický nástupce Josef Ladislav Pič, s nímž Diviš udržoval neméně kolegiální vztah, přišel do Musea království Českého v roce 1893 s odlišnou představou. Pičovým cílem bylo mj. vytvoření nové (historizující) syntézy českého pravěku, a to za pomoci nálezů z nových výzkumů. Jimi chtěl také zaplnit expozici v nové prostorné budově muzea na Václavském náměstí. Jelikož východní Čechy byly v Pičově pojetí domovskou oblastí *pokolení žárových hrobů*, jeho zdejší terénní aktivity se koncentrovaly právě na pohřebiště kultury lužických popelnicových polí s charakteristickým pohřebním ritem. Jejich výzkumy přišly na řadu teprve na počátku 20. století, v souvislosti s přípravou příslušného svazku *Starožitnosti země České*. Pič si svůj výzkumný program primárně určoval sám, avšak nevyhýbal se ani příležitostné kooperaci – v roce 1901, kdy jeho terénní aktivity na Pardubicku (a Chrudimsku, resp. Královéhradecku) začaly, kopal se svým pomocníkem-laborantem Václavem Landou v Kopistově cihelně v Úhřeticích a na popelnicovém pohřebišti v Platěnicích, dvou nevyčerpatelných nalezištích kultury lužických popelnicových polí, dále v Černilově, UherSKU a Habřině, zároveň však také – patrně po upozornění Václava Diviše – podnikl výzkumy v Dražkovicích a v cihelně v Mikulovicích (k Pičovým terénním akcím v roce 1901 srv. *Slavík 1902*, 18, 61–62; viz též např. *Pič 1900–01*). V následujících letech ve svých terénních aktivitách na Pardubicku (a ve východních Čechách) pokračoval, avšak postupoval samostatně, jakkoliv jeho činnost nesměřovala proti pardubickému Muzejnímu spolku.

1 Použité zkratky: archiv ARÚP – archiv Archeologického ústavu Akademie věd České republiky, Praha, v. v. i.; LA PNP – literární archiv Památníku národního písemnictví; MÚA, A AV ČR – Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, v. v. i.; NA – Národní archiv; SOKA Pardubice – Státní okresní archiv Pardubice; inv. č. – inventární číslo. Právopis dobových textů (především interpunkce) byl upraven jen v nezbytných případech. Václav Diviš se v dobových pramenech velmi často objevuje s přídomkem Čistecský (ze Šerlinku), a to v závislosti na módní vlně tzv. nobilitace. Zde je však důsledně uváděn bez něho, ovšem s výjimkou doslovných citací či odkazů na archivní prameny (blíže *Hlava 2019*, 46, pozn. 5 s odkazem na primární informační zdroj).

2 K Smolíkovu výslovně deklarovanému zájmu (zaštitěnému ovšem celým muzejním Archeologickým sborem) viz dopis J. Smolíka V. Divišovi-Čisteckému, 2. května 1885; LA PNP, fond Václav Diviš Čistecský, karton 1, korespondence přijatá – Josef Smolík.

Již několik let před Píčovými východočeskými výzkumy se Václav Diviš stáhl z terénu, a archeologické aktivity pardubického Muzejního spolku se v prvním desetiletí 20. století právě proto omezily na pouhé pasivní (a nahodilé) přebírání nálezů pro muzejní sbírku. V roce 1912 však došlo k obratu. Podnětů, jež způsobily změnu, bylo několik – především rivalita s muzejníky ze sousedního Hradce Králové, neboť laborant královéhradeckého muzea František Žaloudek se na adresu pardubických muzejníků a jejich archeologických aktivit vyjádřil poněkud nelichotivě, a snaha zamezit odlivu nálezů z Pardubicka do soukromých sbírek, jejichž majitelé žili za hranicemi regionu. Pardubičtí zprvu spoléhali na spolupráci s Museem království Českého, avšak výzkum v Kuněticích, na němž se v roce 1912 dohodli s Václavem Fabianem (Píčovým přechodným nástupcem v čele prehistorického oddělení), nakonec jejich představy nenaplnil. V následujícím roce totiž došlo ke sporům o dělení kořisti, neboť Pardubičtí odmítli zaplatit Fabianem stanovenou sumu, a tak v jejich muzeu z tehdejšího kunětického výzkumu nakonec neskončilo vůbec nic.

Před koncem roku 1912 se na scéně objevil další potenciální spolupracovník – vídeňská c. k. Centrální komise pro památkovou péči, zastoupená Emanuelem Šimkem, který měl ve své gesci prehistorické památky. Šimek na Pardubicko na pozvání místních muzejníků v letech 1912–1914 několikrát zavítal a spolu s Pardubickými již v roce 1913 plánoval konkrétní výzkumy na vytipovaných lokalitách. Pardubickému Muzejnímu spolku dokonce v roce 1914 zprostředkoval subvenci na terénní výzkumy ve výši 200 korun, ovšem oznámení o jejím udělení přišlo nešťastnou souhrou okolností do počátku Velké války. Pardubičtí sice ve svých archeologických aktivitách v regionu pokračovali až do počátku roku 1915, pak ale opět sklouzli k pasivitě (podrobně *Hlava 2019a*; viz též *týž 2018*).

Již z předchozího stručného shrnutí předválečných aktivit pardubického Muzejního spolku vyplývá, že jejich charakteristickým rysem byla snaha o získání spojence – renomované instituce, která by se ujala odborného vedení výzkumů a úředně je zaštitila. Jakkoliv terénní aktivity na Pardubicku skončily záhy po vypuknutí Velké války, pardubičtí muzejníci se k nim v nových poměrech po jejím skončení pokusili vrátit. Právě snahy pardubického Muzejního spolku o nalezení vhodného partnera pro archeologické aktivity po roce 1918 tvoří námět tohoto článku. Jeho cílem tudíž není kompletní představení archeologických aktivit Pardubických, ale pouze postižení záměrů a akcí, jež probíhaly ve spolupráci s jinou institucí.

Zbývá dodat, že text vychází takřka výhradně ze studia archivních pramenů, uložených především ve Státním okresním archivu Pardubice a v pardubickém muzeu. Jejich podstatná část byla využita již v souhrnném přehledu dějin archeologického výzkumu na Pardubicku (*Husáková 2014, 72–82*), jenž má však charakter izolovaně chronologicky sestavených faktů, bez postižení náležitých souvislostí; ty stojí naopak v centru pozornosti na následujících stranách.

PRVNÍ PARTNER: MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A NÁRODNÍ OSVĚTY (A STÁTNÍ PAMÁTKOVÝ ÚŘAD PRO ČECHY)

V nepřehledné situaci po 28. říjnu 1918 se novým hráčem na pomyslném prehistorickém poli stalo ministerstvo školství a národní osvěty. Emanuel Šimek, který byl zaměstnancem vídeňského ústředí c. k. Centrální komise pro památkovou péči, vstoupil do jeho služeb ještě před koncem roku 1918 a právě zde, v referátu pro ochranu památek zřízeném v rámci XIV. oddělení ministerstva, se zprvu soustřeďovaly centrálně koordinované archeologické aktivity. Detašované pražské pracoviště (resp. jeho česká sekce) c. k. Centrální komise pro památkovou péči – tj. c. k. Zemský památkový úřad (resp. konzervatorát) pro království České v čele s Lubošem Jeřábkem – bylo přetvořeno ve Státní památkový úřad pro Čechy a podřízeno ministerstvu, avšak prehistorie nehrála v jeho činnosti zprvu takřka žádnou roli.

Jedním z prvních Šimkových kroků v novém postavení bylo navázání kontaktů přerušovaných Velkou válkou. Právě proto psal Šimek ještě před Vánoce 1918 jménem ministerstva mj. Václavu Divišovi a sděloval, že zprávy o archeologických nálezích mají být nyní posílány nově vytvořenému ministerstvu, a to přímo referátu pro památkovou péči, v němž působil. Zároveň jej žádal, aby mu zaslal zprávu o svých výzkumech ve válečných letech.³ Diviš však již řadu let v terénu příliš aktivní nebyl, a tak Šimkův dopis

3 Dopis E. Šimka V. Divišovi-Čišteckému, 20. prosince 1918; SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 4, inv. č. 107 (není bez zajímavosti, že Šimek uváděl jako korespondenční adresu Praha III, Letenská 5).

zaslal činovníkům pardubického Muzejního spolku; sám pak Šimkovi odpovídal, že o válečných výzkumech na Pardubicku lze získat informace z ročenek spolku, a dodával, že další korespondence by měla být vedena přímo s pardubickým Muzejním spolkem.⁴ Spolkoví činovníci ostatně psali Šimkovi patrně někdy na počátku nového roku.

Snad právě s reminiscencí na předválečnou plodnou spolupráci se Šimek nyní snažil udržet obnovený kontakt – do Pardubic totiž v prvních týdnech roku 1919 zasílal další dopisy, evidentně s cílem zachovat navázané spojení. Adresoval je jednak přímo Václavu Divišovi, jednak řídicímu učiteli Františku Potěšilovi, tehdejšímu jednateli pardubického Muzejního spolku.⁵

V červnu 1919 Boža Dvořák, další z pardubických muzejníků s příležitostnými archeologickými zájmy, sděloval ministerstvu informace o nálezích hrobů v Mikulovicích z let 1915 a 1918, zmiňoval se také o lokalitě v Libišanech. Ovšem v Praze byl jeho dopis uložen *ad acta*, třebaže Emanuel Šimek k němu interně poznamenával: „*Příležitostná návštěva naleziště velmi žádoucí.*“⁶ V průběhu roku 1919 byla navíc agenda ochrany prehistorických památek a výzkumů nalezišť převedena na Státní památkový úřad pro Čechy a Státní archeologický ústav, nově konstituovanou elitní badatelskou organizaci. Šimkovo angažmá na ministerstvu skončilo, byl ovšem ustanoven expertem pro prehistorické památky ve Státním památkovém úřadu pro Čechy.

Šimkova komunikace s pardubickými muzejníky v jeho novém působišti byla velmi skoupá. Ostatně ti měli tehdy zcela jiné priority – plně je vytižily starosti s koupí pardubického zámku (nového sídla muzea) a Kunětické hory, s níž měli velkolepé plány. Archeologie ustoupila výrazně do pozadí a se Šimkem zůstal v kontaktu patrně pouze Václav Diviš. V červnu 1921 právě jemu Šimek děkoval za zaslání zprávy o nálezích v Mikulovicích,⁷ v následujícím měsíci reagoval na jeho zprávu o nálezích v Srchu, uložených ve sbírce místního učitele.⁸ Zároveň avizoval, že na Pardubicko brzy zavítá. Svůj slib ostatně splnil – spolu s pardubickými muzejníky navštívil cihelnu v Mikulovicích, která již v předválečné době náležela k nejvydatnějším zdrojům přírůstků muzejní archeologické sbírky, a slíbil, že prý „*se naleziště v době letní prozkoumá zevrubně.*“⁹ Avšak zůstalo pouze u příslibu.

4 Šlo o ročenky za léta 1915–1916 a 1917, v nichž se objevily podrobné informace o činnosti Muzejního spolku. Dopis V. Diviše Muzejnímu spolku v Pardubicích, 22. prosince 1918 (s opisem dopisu E. Šimkovi z téhož dne na dopisu E. Šimka V. Divišovi-Čišteckému z 20. prosince 1918); SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 4, inv. č. 107. Originál Divišova dopisu Šimkovi z 22. prosince 1918 je uložen v NA, fond Ministerstvo školství, karton 3136, inv. č. 1742.

5 Dopis E. Šimka V. Divišovi-Čišteckému, 20. ledna 1919 + dopisy E. Šimka F. Potěšilovi, 5. února 1919 (se zmínkou o Potěšilově dopisu z 27. ledna 1919) a 15. února 1919 (se zmínkou o Potěšilově dopisu z 8. února 1919); SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 4, inv. č. 108 (oproti Šimkovu dopisu z 22. prosince 1918 došlo ke změně korespondenční adresy – nyní zněla Praha III, Maltézské náměstí 1). Viz též Zápis o schůzi výboru Muzejního spolku z 13. března 1919; tamtéž, kniha 4, inv. č. 6. Dne 20. prosince 1918 se Šimek obracel mj. také na Františka Půlpána, správce školy ve Vysoké u Holic a objevitele „nákolní“ osady u Libišan, s nímž spolupracoval v předválečných letech. Půlpán mu sice odpověděl, avšak Šimek k jeho dopisu pouze interně poznamenával: „*Stanice tato musí být jednou z prvních, které budou po povolení kreditů na vykopávky vědecky prozkoumány, poněvadž každým rokem mizí značný kus rašeliniště a s ním bohužel i prehistorické nákolní osady.*“ Viz dopis F. Půlpána E. Šimkovi, 31. prosince 1918 (s odkazem na Šimkův dopis z 20. prosince 1918); NA, fond Ministerstvo školství, karton 3171, složka Libišany, spis čj. 2614/327 n. o./1919 + interní záznam E. Šimka z 5. dubna 1919; tamtéž, spis čj. 15163/1506 n. o./1919. Zjevně jednotný Šimkův dopis z 20. prosince 1918 byl rozeslán také dalším osobnostem – kromě reakcí Václava Diviše a Františka Půlpána jsou dochovány odpovědi Jana Axamita, Ludvíka Domečky, Bedřicha Dubského, Jana Hellicha, Antonína Podsedníka, Vladimíra Salače a Jana Smyčky (NA, fond Ministerstvo školství, karton 3136, inv. č. 1742).

6 Dopis B. Dvořáka ministerstvu školství a národní osvěty, 2. dubna 1919 (se Šimkovým interním záznamem na spisu z 24. dubna 1919); NA, fond Ministerstvo školství, karton 3175, složka Mikulovice, spis čj. 15242/1544 n. o./1919.

7 Dopis Státního památkového úřadu pro Čechy (L. Jeřábek, E. Šimek) V. Divišovi-Čišteckému, 4. června 1921; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 4, inv. č. 110 („*Státní památkový úřad děkuje za Vaši laskavou zprávu o nálezích u Mikulovic*“). Viz též Zápis ze schůze výboru Muzejního spolku 14. června 1921; tamtéž, kniha 4, inv. č. 6.

8 Dopis Státního památkového úřadu pro Čechy (V. Wagner, E. Šimek) V. Divišovi-Čišteckému, nedatováno (doručeno 5. července 1921); SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 4, inv. č. 110. Jednatelská zpráva Muzejního spolku v Pardubicích, přednesená ve valné hromadě dne 9. dub. 1922; tamtéž, karton 5, inv. č. 111.

Poslední Šimkův zásah do pardubické archeologie se odehrál o rok později. V rámci snahy soustředit údaje o archeologických nalezištích potenciálně ohrožených pozemkovou reformou psal tehdy okresním školním úřadům v Čechách s prosbou o poskytnutí příslušných informací. Pardubicku se ale dostalo zvláštního zacházení, neboť Šimek se obrátil přímo na Božu Dvořáka. Ten mu v červnu 1922 odpovídal „*po obapolné dohodě s p. v. insp. V. Divišem z Pardubic, že zašle sám seznam abc. všech tvrzišť a nalezišť, a to co nejdříve. (...) Co se týče udání míst a jich označení parcelního č., milerád učiním později, nyní není možno tak v trysku učiniti, neboť místa jsou ve čtyřech soudních okresech a musel bych činiti výtah z knih. map delší dobu.*“¹⁰ Diviš avizovaný soupis vskutku poskytl,¹¹ ovšem tím zřejmě archeologické kontakty mezi Šimkem a pardubickými muzejníky skončily.

DRUHÝ PARTNER: STÁTNÍ ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV

Shodou okolností nedlouho poté, kdy ustaly kontakty s Emanuelem Šimkem, došlo k renesanci archeologických aktivit Pardubických. Vnější výrazem jejich návratu k prehistorii byl v únoru 1924 vstup pardubického Muzejního spolku do Společnosti československých prehistoriků, profesní organizace založené v roce 1919.¹²

Zatímco na počátku nepříliš plodných kontaktů s ministerstvem školství a národní osvěty, resp. se Státním památkovým úřadem pro Čechy stál podnět Emanuela Šimka, spolupráce pardubického Muzejního spolku se Státním archeologickým ústavem, který měl Šimka nahradit, začala z podnětu Pardubických. V srpnu 1925 se spolkoví činovníci obrátili na Karla Buchtelu, ředitele Státního archeologického ústavu, s nabídkou odborného zpracování prehistorické muzejní sbírky. Buchtela odpovídal teprve v první zářijový den, po návratu z dovolené: „*Milerád bych vyhověl Vašemu pozvání, avšak bohužel pro přílišné úřední zaneprázdnění není mi to možné. Nicméně uznávám, že sbírka takového významu, jako je Vaše, by skutečně měla být důstojně uspořádána. Dovoluji si Vám proto navrhnouti, abyste tímto úkolem pověřili pana dra J. Böhma, volentéra našeho Ústavu a asistenta prof. dra Niederla, který je k tomu úplně způsobilým a je též ochoten za přiměřenou remuneraci asi na dva nebo tři dny za zmíněným účelem přijeti do Pardubic. Já sám bych pak zavítal k Vám na úřední kontrolu jeho výkonu, tudíž bezplatně.*“¹³

Jaroslav Böhm byl bezesporu dobrou nabídkou. Rodák z moravského Holešova a patrně nejtalentovější český prehistorik generace, jež vstupovala do archeologie ve dvacátých letech 20. století, studoval prehistorii na Univerzitě Karlově v Praze v letech 1919–1924. Již od října 1921 byl pomocnou vědeckou silou v univerzitním archeologickém semináři Lubora Niederla (a zůstal jí až do září 1925) a od počátku roku 1923 pracoval také ve Státním archeologickém ústavu, zprvu pouze jako placený volentér. Pardubické muzeum nebylo pro Böhma neznámé – prokazatelně jej navštívil v létě 1918 (tehdy byl studentem gym-

9 Jednatelská zpráva Muzejního spolku Pardubice, přednesená ve valné hromadě dne 9. dub. 1922; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 5, inv. č. 111.

10 Dopis B. Dvořáka Státnímu památkovému úřadu pro Čechy, 21. června 1922; NA, fond Státní památková správa, karton 716, složka Dr. E. Šimek.

11 Seznam všech nalezišť předmětů pra- a předvěkých, středo- a novověkých, starých zámků, hradů a tvrzí (byť i v ssutinách) na Pardubsku, Holicku a Přeloučsku; NA, fond Státní památková správa, karton 716, složka Dr. E. Šimek.

12 Podnětem ke vstupu byla výzva Společnosti, kterou Pardubičtí obdrželi na počátku února 1924 – viz dopis Společnosti československých prehistoriků Muzejnímu spolku v Pardubicích, chybné datum 3. ledna 1923 (doručeno 2. února 1924) + dopis Muzejního spolku v Pardubicích předsednictvu Společnosti československých prehistoriků, 21. února 1924; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 5, inv. č. 113. O existenci prehistorické Společnosti však pardubičtí věděli již dříve. V červnu 1919 pardubický Muzejní spolek blahopřál předsednictvu Společnosti ke konstituování organizace, avšak jejím členem se tehdy nestal (viz dopis Muzejního spolku v Pardubicích předsednictvu Společnosti československých prehistoriků, 21. června 1919 – kopie; tamtéž, karton 4, inv. č. 108). V lednu 1920 pak Pardubičtí obdrželi tištěné stanovy prehistorické Společnosti spolu s informacemi o její činnosti [viz Stanovy Společnosti československých praehistoriků, nedatováno (doručeno 28. ledna 1920); tamtéž, karton 4, inv. č. 109].

13 Dopis K. Buchtely Muzejnímu spolku v Pardubicích, 1. září 1925; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 6, inv. č. 114.

názia v Olomouci), kdy také vyhotovil do svého zápisníku řadu kreseb artefaktů z tamější prehistorické sbírky.¹⁴

Pardubičtí Buchtelovu nabídku přijali na schůzi spolkového výboru 11. září 1925.¹⁵ Za dva měsíce přijel do Pardubic osobně Jaroslav Böhm a přímo na místě došlo k předběžné dohodě.¹⁶ V závěru roku získali Pardubičtí z ministerstva školství a národní osvěty subvenci ve výši 1200 korun, o niž v předstihu žádali, a ministerstvu vzápětí odpovídali, že ji použijí „na úpravu archeologických sbírek pod vedením delegáta st. archeologického ústavu v Praze.“¹⁷ Realizace záměru začala nabývat konkrétních obrysů teprve na jaře příštího roku. Dne 22. dubna 1926 psal do Pardubic Jaroslav Böhm a s odkazem na dohodu z podzimu předchozího roku navrhoval, že by „se do Pardubic dostavil 30. t. m. odpoledne a ještě týž den a pak na 1. května započal s pracemi ve Vašem prehistorickém oddělení.“ Omluvně vysvětloval: „Jinak mi to totiž, při mém značném zaneprázdnění v Ústavě, není možné, nežli obětovati neděle a svátky.“ Avizoval, že do Pardubic by osobně zavítal rovněž ředitel Buchtela.¹⁸

Katalogizace prehistorické sbírky pardubického muzea začala vskutku podle nastíněného plánu, tj. 30. dubna 1926, a s přestávkami trvala až do 12. září 1926 (celkem šlo o osmnáct pracovních dnů, a to „od rána až do večera“). Ústřední postavou byl bezesporu Jaroslav Böhm, na jehož bedrech spočívala především správná klasifikace artefaktů. Vydatně mu sekundovali nejen někteří z členů pardubického Muzejního spolku, ale také třeba šestnáctiletý Bedřich Svoboda (rodák z Pardubic a student tamějšího gymnázia) a Božena Neumannová, Böhmova budoucí manželka. Inventář prehistorické sbírky založený Böhmem čítal 1329 položek. Nešlo však o kompletní katalogizaci, jak po skončení prací ostatně uváděl titulární správce sbírek Josef Hanuš: „Další práce jest: přesně změřit a určit rozměry všech předmětů, vkusně je upravit, nápisy opatřit a v inventáři doplniti všechny údaje a dodatky a k tomu bude zapotřebí dalších spolupracovníků.“ To hlavní – popisy artefaktů, jejich evidence a datování – však bylo dokončeno, s výjimkou středověkých keramických nádob a patrně také keramických střepů (viz Příloha 1).

Katalogizace muzejní prehistorické sbírky byla však jen prvním krokem v dalekosáhlejší záměru. Pardubičtí se totiž pokusili navázat na své předválečné terénní aktivity. Když 2. května 1926 (na konci prvních dnů katalogizačních prací) přijel do Pardubic ředitel Karel Buchtela, kromě inspekce vykonané práce zavítal ve společnosti Jaroslava Böhma a muzejních činovníků Josefa Hanuše, Josefa Chmelíka a Františka Potěšila na Kunětickou horu. Během dne se nepochybně obsáhle diskutovalo o plánech Pardubických a Buchtela na závěr svého pobytu před místními muzejníky údajně prohlásil: „Slibuji, že ročně opatřím pro Vás podporu na výkopy, k nimž jistě spolek přidá, aby prozkoumán byl celý okres a sbírka vaše byla obohacena novými nálezy. Budeme pracovati s Vámi neustále. Sami nálezy upravíme a hotové, vědecky popsané odevzdáme do vašich sbírek.“¹⁹

Nezůstalo pouze u slov a planých slibů. Již v létě se totiž přešlo k činům. V závěru července 1926 se Jaroslav Böhm důvěrně obracel na pardubické muzejníky a podrobně je instruoval, jakým způsobem mají oficiálně požádat o subvenci na provedení výzkumu. Avizoval, že bude přiděleno 1500 korun, avšak podmínkou bylo, aby Pardubičtí přispěli na výzkumné práce stejnou částkou.²⁰ Ti nelenili a podle Böhmovy

14 Zápisník s náčrtý artefaktů a poznámkami z návštěvy muzea v Pardubicích je uložen v MÚA, A AV ČR, fond Jaroslav Böhm, karton 12, inv. č. 307 (sešit 12).

15 Zápis o schůzi výboru Muzejního spolku 11. září 1925; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, kniha 4, inv. č. 6 („Schváleno uspořádání archeologické sbírky asistentem p. vrch. r. Buchtely a povolen potřebný náklad.“).

16 Zápis o schůzi výboru Muzejního spolku 18. listopadu 1926; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, kniha 4, inv. č. 6 („Oznámení p. předsedy, že D^r Böhm, asistent v. r. Buchtely, sbírky archeologické prohlédl, tyto určí a popíše, vzato s povděkem na vědomí.“).

17 Dopis Muzejního spolku v Pardubicích ministerstvu školství a národní osvěty, 31. prosince 1925; NA, fond Ministerstvo školství, karton 3268, složka Pardubice, spis čj. 8534/1926 (viz též kopii dopisu, datovanou ovšem k 22. prosinci 1925, v SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 6, inv. č. 114).

18 Dopis J. Böhma F. K. Rosůlkovi, 22. dubna 1926; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 6, inv. č. 115.

19 Zpráva Muzejního spolku o návštěvě ředitele stát. archeologického ústavu v Praze vrchního rady Buchtely a úředníka téhož ústavu dr. Jar. Böhma ve dnech 30. dub., 1. a 2. květ. 1926 (F. Potěšil), 4. května 1926; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 6, inv. č. 115.

20 Dopis J. Böhma výboru Muzejního spolku v Pardubicích, nedatováno (doručeno 22. července 1926); SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 6, inv. č. 115.

radý žádost o subvenci Státnímu archeologickému ústavu vzápětí zaslali. Přesně podle konceptu, který zformuloval Böhm, uváděli své motivy: „*Museum, vědomo svého poslání, chce k dosavadní zachraňovací činnosti připojit i činnost výzkumnou. Z toho důvodu rozhodlo se ku systematickému výzkumu Pardubicka, který je rozpočten na řadu let a má být letošního roku započat. Účelem tohoto výzkumu jest v první řadě prostudovati periody prehistorické na Pardubicku dosud nejméně známé, v druhé řadě systematickými výkopy doplniti materiál starší, který dnes již nevyhovuje moderním vědeckým požadavkům.*“ Role byly od počátku jasně rozděleny – výzkum měl provést Státní archeologický ústav (ovšem s pomocí Pardubických), avšak veškeré nálezy měly být po laboratorním zpracování uloženy v pardubickém muzeu. Pardubičtí také v souladu s Böhmovým konceptem navrhovali konkrétní lokality, jakkoliv přesné stanovení výzkumného programu nechávali na Státním archeologickém ústavu: „*Pro letošní rok navrhujeme předběžné prozkoumání některé únětické lokality, na př. v Mikulovicích, Blatě nebo Ostřešanech. Hlavním bodem pro letošek by byl výzkum některého platěnického pohřebiště, pokud vykazuje nejmladší formy, na př. Dražkovice, Dašice neb Rosice. Definitivní rozhodnutí ponecháváme Ústavu se žádostí, aby po ohledání lokalit určil laskavě čas a místo výzkumu /nejlépe v první polovině měsíce srpna/.*“²¹

Události měly vskutku nebývale rychlý spád. Ještě před oficiálním prisouzením subvence přijeli 1. srpna 1926 do Pardubic Karel Buchtela s Jaroslavem Böhmem a o den později s Josefem Hanušem, správcem muzejních sbírek, obhlédli několik nalezišť potenciálně vhodných pro výzkum – navštívili pohřebiště z doby římské v Dašicích, popelnicové pohřebiště v Platěnicích, cihelny v Dvakačovicích a Úhřeticích, poté se přes Tuněchody a Ostřešany vydali do Dražkovic. Buchtela doporučil k výzkumu tři lokality, shodou okolností pohřebiště z období popelnicových polí – Platěnice, cihelnu v Úhřeticích a Dražkovice. Bylo dohodnuto, že společná terénní akce začne Platěnicích. Vzápětí byla subvence ve výši 1 500 korun oficiálně přidělena.²²

Výzkum v Platěnicích se rozeběhl 9. srpna 1926, dokonce za Buchtelovy osobní přítomnosti; po jeho odjezdu převzal vedení výzkumu Jaroslav Böhm. Výkopy trvaly bez přerušení do 14. srpna 1926 a během osmi dnů bylo prokopáno 46 hrobů. Tři dny poté navštívili na Böhmovo vyzvání František Karel Rosůlek a Emanuel Froněk, dva z činovníků pardubického Muzejního spolku, jednak Dražkovice, jednak cihelny v Mikulovicích a Blatě, aby obhlédli potenciální místa dalších výzkumů. Avšak ve výzkumech se již nepokračovalo: „*Kromě dražkovického popelnicového pole v obou cihelnách nepřišlo se na žádné stopy. Proto od dalšího kopání upuštěno.*“ Měsíc poté, 17. září 1926, bylo celkem dvanáct beden s nálezy z Platěnic zasláno do Prahy k laboratornímu zpracování (viz Příloha 2).²³

Nezůstalo pouze u toho. Pardubičtí totiž požádali Jaroslava Böhma, aby sepsal souhrn o pardubickém pravěku, samozřejmě s přihlédnutím k provedené akci v Platěnicích. Měli také zájem o pokračování spolupráce při dalších výzkumech. Böhm přislíbil, avšak když mu v listopadu 1926 pardubičtí muzejníci zasílali honorář za katalogizaci sbírky, omluvně odpovídal: „*Vyúčtování celkové dovolím si předložit v nejbližších dnech. Chtěl jsem původně k němu přiložit již vypracovanou publikaci zároveň s detailně propracovaným programem výzkumným. Bohužel osobní poměry mi to úplně znemožnily. Rukopis své práce zároveň se zmíněným návrhem dovolím si tudíž předložit v průběhu měsíce ledna.*“ Nebyl však pouze poslem nedobrých zpráv, neboť pokračoval: „*Zároveň mohu již dnes prozradit, že o subvenci pro Váš ústav na rok 1927 jest rozhodnuto, a sice ve stejném smyslu jako letos. V příhodný čas dovolím si Vás upozornit na termín žádosti, jejíž koncept přiložím. Prosím zatím, aby tato zpráva byla považována za důvěrnou.*“²⁴

21 Dopis Muzejního spolku v Pardubicích Státnímu archeologickému ústavu, 23. července 1926 – kopie; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 6, inv. č. 115.

22 Dopis Státního archeologického ústavu Muzejnímu spolku v Pardubicích, 4. srpna 1926; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 6, inv. č. 115. Zajímavé je, že za ředitele Buchtela dopis podepsal Jaroslav Böhm.

23 Dochované výkazy o činnosti Státního archeologického ústavu uvádějí zčásti odlišná data. Podle nich proběhla obhlídka nalezišť již 30.–31. července 1926; na výzkumu v Platěnicích byl Karel Buchtela osobně přítomen od 8. do 10. srpna 1926, Jaroslav Böhm se jej zúčastnil ve dnech 8.–10. srpna a 12.–14. srpna 1926. Viz Zpráva o činnosti Státního archeologického ústavu v Praze za měsíc červenec 1926 + Zpráva o činnosti pražské sekce St. A. Ú. za měsíc srpen 1926 – koncept; MÚA, A AV ČR, fond Státní archeologický ústav, karton 5, inv. č. 48.

24 Dopis J. Böhma výboru Muzejního spolku v Pardubicích, 1. prosince 1926; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 6, inv. č. 115.

Jakkoliv Böhmův dopis naznačoval slibnou perspektivu, realita byla od velkolepých plánů nakonec výrazně odlišná. Když muzejní činovníci na konci února 1927 urgovali příslibený rukopis článku, neboť jej chtěli zařadit do své ročenky, jejíž vydání plánovali na duben téhož roku, Böhm sice odpovídal, že „*moje Pardubicko stále roste a stále se stává zajímavější. Teď provádím mapování nálezů a rozbor jejich poměru k rázu krajiny a stále docházím k novým zajímavým závěrům. Doufám, že s ukončenou a předloženou prací bude slavný výbor spokojen.*“ Avšak dokončení práce nebylo rozhodně na pořadu dne: „*Ještě mi zbývá provést několik náleзовých rozborů a pak uspořádati fotografie a sestavit tabulky, některé nakreslit, a na čisto provést mapy. Celkem mohu tu práci odhadnouti asi na dva měsíce, nebudu-li ovšem nucen Ústavu obětovati i svůj volný čas.*“ Proto avizoval, že do muzejní ročenky napíše alespoň „*žádanou malou zprávičku*“.²⁵ Týden nato ji vskutku do Pardubic zaslal a v průvodním dopise sděloval: „*Napsal jsem tento článeček s tendencí, aby mohl býti v separátech prodáván návštěvníkům musea jako náhrada průvodce po prehistorických sbírkách. Doufám, že tomuto účelu plně vyhoví.*“ Zároveň si objednal zhotovení padesáti exemplářů separátního výtisku.²⁶ O výzkumném programu již nepadlo ani slovo a byl zjevně uložen *ad acta*. Ostatně ani Pardubičtí se na něj nevyptávali.

Böhmova *malá zprávička*, která vyšla v muzejní ročence, představovala velmi stručný přehled pravěkého a časně historického vývoje osídlení regionu, s obecnou charakteristikou jednotlivých epoch a ilustrativními příklady nalezišť, resp. nálezů, bez obrazových tabulek či kartografických příloh (*Böhm 1927*). Šlo ovšem fakticky o první ucelené shrnutí poznatků o pravěku Pardubicka. Obsáhlý pravěk Pardubicka, na němž Böhm (údajně) pracoval, nakonec světlo světa nikdy nespátřil.

* * *

Třebaže slibně se rozvíjející spolupráce skončila na jaře 1927 v podstatě ve ztracenu, navázané kontakty mezi pardubickým Muzejním spolkem a Státním archeologickým ústavem (resp. Jaroslavem Böhmem) ukončeny nebyly, jakkoliv se staly pouze příležitostnými. Dne 3. srpna 1928 zavítali do pardubického muzea v Böhmově doprovodu Vladimír Jaroslav Fewkes a Robert William Ehrich, dva z členů americké archeologické expedice, jež tehdy začínala se svými výzkumnými aktivitami v Čechách.²⁷ V lednu 1931 pak Böhm pardubickým muzejníkům sděloval, že v brzké době hodlá publikovat některé artefakty z jejich muzejní sbírky. Avizoval, že by rád v této souvislosti přijel do Pardubic.²⁸ Jeho návštěva osm dní poté vskutku proběhla (ostatně článek s fotografiemi a popisem některých nálezů z pardubického muzea skutečně vyšel tiskem; *Böhm 1932*) a zřejmě při ní přišly na přetřes také osudy nálezů z Platěnic, jež byly stále ve Státním archeologickém ústavu. Na jaře 1931 totiž do Pardubic dorazila první zásilka artefaktů z tamějšího výzkumu provedeného před pěti lety – šlo celkem o 45 keramických nádob. Pardubičtí za něj obratem děkovali a dodávali: „*Všecky nádoby došly v pořádku, toliko jedna se poškodila.*“²⁹

Jakkoliv přírůstky muzejní prehistorické sbírky přibývaly každým rokem, do samostatného terénního výzkumu se Pardubičtí pustili teprve na konci listopadu 1933. V Kuněticích na poli Arnošta Velinského odkryli sedm hrobů na tamějším popelnicovém pohřebišti. Pokračovali v něm v březnu 1934, kdy prokopali dalších čtrnáct hrobů.³⁰ V červnu 1934 se obrátili na Jaroslava Böhma a s jistou hrdostí jej zvali do pardu-

25 Dopis J. Böhma výboru Muzejního spolku v Pardubicích, 9. března 1927; SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 6, inv. č. 116.

26 Dopis Muzejního spolku v Pardubicích J. Böhmovi, 24. února 1927 – kopie + dopis J. Böhma výboru Muzejního spolku v Pardubicích, 16. března 1927; SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 6, inv. č. 116.

27 Dopis Státního archeologického ústavu (K. Buchtela) Městskému museu v Pardubicích (F. Potěšil), 25. srpna 1928 (poděkování za umožnění prohlídky) + Jednatelská zpráva, přednesená ve valné hromadě dne 20. října 1928 (F. Potěšil); SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 7, inv. č. 117.

28 Dopis J. Böhma Městskému museu v Pardubicích, 14. ledna 1931; SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 8, inv. č. 120.

29 Dopis Muzejního spolku v Pardubicích Státnímu archeologickému ústavu, 3. června 1931 – kopie; SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 8, inv. č. 120. K počtu nádob zaslaných do Pardubic v roce 1931 viz dopis E. Froňka J. Böhmovi, 11. ledna 1938 – kopie; tamtéž, karton 12, inv. č. 127.

30 Zpráva správce muzejních sbírek „Městského musea vlastivědného“ o valné hromadě „Muzejního spolku“ v Pardubicích dne 25. března 1934; SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 10, inv. č. 123 (s počty prokopaných hrobů v jednotlivých dnech). K výzkumu v roce 1933 viz též *Froněk 1933–34*, 76–77.

bického muzea na prohlídku instalace hrobů z nového kunětického výzkumu. Zjevně se chtěli pokusit o obnovení společných terénních aktivit, neboť Böhma prosili, aby spolu s nimi „*zajel do Úhřetic. Rádi bychom tam vyjednali kopání, ale nevíme nic určitého o místě. (...) Doufáme, že ráčíte této naší snažné žádosti lask. vyhověti.*“ Také se ptali na osud zbývajících artefaktů z Platěnic.³¹ Böhm zanedlouho sděloval, že se kvůli zaneprázdnění do Pardubic dostane nejdříve během následujícího měsíce. A dodával: „*Pokud jde o Plátěnice, byla již další část zase zpracována, ale nemám to posud vyfotografováno ani popsáno, k čemuž doufám, že se dostanu na podzim, takže pak by se to příležitostně dalo odvézt.*“³² Když se přes léto nic nedělo, Pardubickým došla trpělivost a do terénu opět vyrazili sami. V říjnu 1934 psali Böhmovi o své návštěvě Kopistovy cihelny v Úhřeticích, jejíhož majitele „*požádali o dovolení kopání na jeho pozemcích. Pan továrník s ochotou svolil a hodláme na jaře s prací počítí. Slíbil nám, že nás uvědomí, kdyby se při práci v cihelně objevil nějaký nález.*“ A připojovali také informaci o čerstvých nálezech z pohřebiště v Kuněticích, kde bylo na konci srpna a během září 1934 vykopáno dalších dvanáct hrobů.³³ Ovšem v Praze vzali zprávu z Pardubic pouze na vědomí a na spolupráci při výzkumu v úhřetické Kopistově cihelně, o níž měli Pardubičtí velký zájem, nedošlo.³⁴

Na jaře 1935 byli (po předchozím ročním výběru) ustaveni jednatelé Státního archeologického ústavu pro jednotlivé regiony Československa, a to s platností na dobu pěti let. Jejich úlohou bylo informovat pražské ústředí instituce o nálezech, popř. je také v případě nouze zachraňovat, jakkoliv jejich školení v praxi bylo mnohdy nedostatečné – nadšení bylo v řadě případů větší než odborné znalosti. Pro Pardubicko (resp. politický okres Pardubice) se této cti dostalo Emanuelu Froňkovi (Hlava 2020, tab. 2). Když v prosinci 1935 informoval Státní archeologický ústav o terénních aktivitách na Pardubicku za uplynulý rok, neopomenul se zmínit o úhřetické cihelně: „*Aby vyhověl přání zesnulého svého předsedy p. ředitele Potěšila, kopal musejní spolek po tři dny u výše uvedené cihelny, ale musil práce předčasně zanechat pro přílišnou tvrdost půdy. Bylo nalezeno pouze něco drobných střepů a několik zvířecích kostí. Střepy nebyly dosud zpracovány.*“ Šlo ovšem o delikátní záležitost: „*Naleziště toto jest v obvodu pol. okresu chrudimského.*“ Kromě toho zmiňoval již jen nálezy od Lhoty Úhřetické, Kunětic, Semtína a z prostoru mezi Lhotou Blatníkovou a Rosicemi.³⁵

Ani v následujících letech se vztah mezi Státním archeologickým ústavem a pardubickým Muzejním spolkem nezměnil. Registrování nálezů z regionu zůstalo na bedrech Emanuela Froňka (a spolkových členů), který však Státní archeologický ústav informoval pouze o nálezech v Libišanech, Dražkovicích, Osicích a Úhřeticích.³⁶ Na přetřes přišly znovu nálezy ze společného výzkumu v Platěnicích v roce 1926, které stále nebyly předány. Na počátku roku 1938 se Froněk obracel osobním dopisem na Jaroslava Böhma a zdvořile navrhol: „*Poněvadž přemístíme v letošním roce naši prehistorickou sbírku do světlých, suchých místností ve druhém poschodí zámku, rádi bychom měli nálezy z Platěnic pohromadě, a prosíme Vás proto snažně, byste nám je laskavě uvolnili a my bychom si je již dali dohromady. Kdyby st. archeologický ústav potřeboval ke svým vědeckým účelům fotografie, případně popisy s rozměry, milerádi vše zařídíme. Obracím se, pane doktore, přímo na Vás v plné důvěře, že jako upřímný přítel našeho muzea pro ně uděláte, co je ve Vašich silách. Kdyby bylo však potřeba zažádati jaksi úředně státní archeologický ústav o uvolnění zbývajících*

31 Dopis Musejního spolku v Pardubicích J. Böhmovi, 13. června 1934 – kopie; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 10, inv. č. 123.

32 Dopis J. Böhma Musejnímu spolku v Pardubicích, 18. června 1934; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 10, inv. č. 123.

33 Dopis Musejního spolku v Pardubicích Státnímu archeologickému ústavu, 8. října 1934 – kopie; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 10, inv. č. 123. K výkopům v Kuněticích viz též Zpráva o musejních sbírkách „Městského vlastivědného muzea“ za rok 1934 podaná o valné hromadě „Musejního spolku v Pardubicích“ 31. března 1935; tamtéž, karton 10, inv. č. 124.

34 Dopis Státního archeologického ústavu (K. Buchtela) Musejnímu spolku v Pardubicích, 7. ledna 1935; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 10, inv. č. 124.

35 Dopis E. Froňka Státnímu archeologickému ústavu, 13. prosince 1935 – kopie; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 10, inv. č. 124.

36 Dopis E. Froňka Státnímu archeologickému ústavu, 14. srpna 1936 – kopie; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 11, inv. č. 125 (Libišany). Archiv ARÚP, C-TX-193702014 (Dražkovice), C-TX-193701650 (Osice), C-TX-193600311, C-TX-193800496 (Úhřetice).

*vykopávek, prosíme za laskavou zprávu, abychom potřebné co nejdříve zařídili.*³⁷ Z Prahy však místo Böhma odpovídal ředitel Buchtela a sděloval, že návrh akceptuje. Zároveň ale příznával, že laboratorní zpracování nálezů stále není dokončeno: „*Předměty z Plátěnic budou vyhledány, zkontrolovány a Vám zaslány s výjimkou předmětů železných, jichž konservace se provede zde. Mezi tím se v ústavu připraví plán a nálezová zpráva, a jakmile oznámíte, že rekonstrukce nádob je hotova, zajede Dr. J. Böhm do Pardubic, aby předměty ofotografoval, popsal a nálezovou zprávu připravil pro tisk.*“³⁸ Politické události roku 1938 však byly rychlejší a od podzimu byly ve Státním archeologickém ústavu prvořadě zcela jiné záležitosti (*Hlava 2019b*). Zbývající nálezy z Plátěnic byly nakonec do Pardubic předány teprve v červnu 1943.³⁹

Kontakty se Státním archeologickým ústavem (přeměněným v září 1939 v Archeologický ústav) neustaly ani v nových poměrech Protektorátu Čechy a Morava. Koncentrovaly se ovšem na ryze úřední záležitosti, bez snahy o badatelskou spolupráci, jakkoliv vzájemný vztah zůstal zdvořilý, korektní a přátelský. Na jaře 1940 byl na další pětileté funkční období jmenován jednatelem Archeologického ústavu pro politický okres Pardubice opět Emanuel Froněk (*Hlava 2020*, tab. 2), který až do září 1943 pokračoval v příležitostném zasílání zpráv o nových nálezech.⁴⁰

TŘETÍ PARTNER: NÁRODNÍ MUZEUM

Bylo paradoxní, že nedlouho poté, kdy Pardubičtí definitivně rezignovali na snahu obnovit spolupráci s Archeologickým ústavem při terénních výzkumech, vstoupil na scénu další hráč – Národní muzeum. Svým způsobem šlo vlastně o návrat na začátek, neboť právě Národní muzeum stálo před Velkou válkou na počátku spolupráce pardubického Muzejního spolku s ústředními institucemi na poli archeologie. V mezidobí byly kontakty mezi Pardubickými a Národním muzeem velmi řídké, třebaže existovaly. V roce 1940 dokonce muzejníci z Pardubic zapůjčili ze svých sbírek keramický idol z Rosic na úspěšnou výstavu *Pravěké obřadní památky*.⁴¹

Iniciátorem spolupráce byl sice pardubický Muzejní spolek, ovšem zřejmě za vydatné iniciační role Bedřicha Svobody, od roku 1936 zaměstnaného v Národním muzeu. Právě on převzal od Jaroslava Böhma pomyslný štafetový kolík, ostatně v pardubickém muzeu příležitostně vypomáhal již v polovině třicátých let 20. století.⁴² Když v roce 1940 sepsal poměrně podrobný přehled pravěku Pardubicka (*Svoboda 1940*), hned v jeho úvodu takřka symbolicky konstatoval: „*V poslední době připravoval Dr. Jaroslav Böhm soubornou práci o pravěku Pardubicka, po prvních rozběhách pověřil však tímto úkolem původce tohoto článku.*“ (*Svoboda 1940*, 15). A když v červnu 1940 jednatel pardubického Muzejního spolku Jaroslav Bernard navrhl provést revizi archeologické sbírky spojenou s rekonstrukcí poškozených keramických nádob, Bedřich Svoboda doporučil Ladislava Hájka, zaměstnaného tehdy v Národním muzeu – vzájemná spolupráce se rozeběhla v průběhu roku 1941 a přes všechny nesnáze trvala až do roku 1945.⁴³

37 Dopis E. Froňka J. Böhmovi, 11. ledna 1938 – kopie; SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 12, inv. č. 127.

38 Dopis Státního archeologického ústavu (K. Buchtela) E. Froňkovi, 17. května 1938; SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 12, inv. č. 127.

39 Dopis Archeologického ústavu (I. Borkovský) správě Městského muzea v Pardubicích, 30. června 1943; SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 13, inv. č. 132. Viz též dopis M. Šolla E. Froňkovi, 29. července 1943; tamtéž.

40 Poslední Froňkova jednatelská zpráva pochází z 10. září 1943 a týká se nálezů v cihelně v Dražkovicích – viz archiv ARÚP, C-TX-194301579.

41 Dopis prehistorického oddělení Národního muzea v Praze (J. Neustupný) správě Městského vlastivědného muzea v Pardubicích, 27. května 1940; SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 12, inv. č. 129 (zapůjčení artefaktu). Výstava byla otevřena v dubnu 1940 (*Sklenář 2014*, 187; srv. *Anonymus 1940* se zmínkou o pardubickém muzeu), tj. artefakt byl na ni zapůjčen dodatečně. Viz též dopis pravěkého oddělení Národního muzea (J. Neustupný) Městskému muzeu v Pardubicích, 13. února 1941; tamtéž, karton 13, inv. č. 130 (navrácení artefaktu).

42 Potvrzení pro B. Svobodu, 2. listopadu 1935 – kopie; SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 10, inv. č. 124 („*pan Ph.Dr. Bedřich Svoboda se před nastoupením vojenské povinnosti účastnil ochotně a bez nároků na odměnu práci v archaeologických sbírkách jak ve vlastivědném muzeu pardubickém, tak i v Potěšilově muzeu na Kunětické hoře*“).

Bedřich Svoboda v létě 1941 pracoval v pardubickém muzeu na soupisu nálezů pro své badatelské potřeby a zřejmě právě tehdy vznikl společný plán. Dne 3. září 1941 se funkcionáři pardubického Muzejního spolku obrátili na vedení prehistorického oddělení Národního muzea (tj. na Jiřího Neustupného) a sdělovali, že by chtěli podniknout výzkum v cihelně v Úhřeticích, s jejímž majitelem byli dohodnuti. Dodávali, že jednatel spolku Jaroslav Bernard již o této záležitosti debatoval právě s Bedřichem Svobodou.⁴⁴ Dopis byl doprovázen několika přílohami, především Bernardovou zasvěcenou zprávou o dosavadních nálezech v úhřetické cihelně – Pardubičtí ji v posledních letech sledovali pravidelně, v roce 1938 odtud ostatně získali dokonce kompletní kostrový hrob únětické kultury, který byl vyzdvižen *in situ* a v tomto stavu přepraven do pardubického muzea.⁴⁵ Přiložen byl také nástin vzájemné dohody o způsobu financování, principech laboratorního zpracování a rozdělení kořisti. Snad s jistou reminiscencí na problémy s Václavem Fabianem před třiceti lety (a po zkušenosti se Státním archeologickým ústavem) Pardubičtí výslovně uváděli, že společnou akci podpoří zhruba („asi“) dvěma tisíci korun.⁴⁶ V Národním muzeu nabízenou spolupráci sice neodmítli, jelikož však plocha u cihelny nebyla ohrožena těžbou, výzkum v Úhřeticích zavrhl. Naopak se sami rozhodli kopat na pohřebišti v Kuněticích. Do Pardubic sdělovali, že tamější výzkum bude zahájen již 22. září 1941, zároveň ale nabídli pardubickým muzejníkům spolupráci.⁴⁷ Neopomenuli respektovat nová pravidla, jež byla důsledkem vládního nařízení o archeologických památkách, které vstoupilo v platnost v červenci téhož roku – zajistili si dopředu souhlas Archeologického ústavu s provedením výzkumu, jehož důvod byl formulován jednoznačně: „*Poněvadž sbírky Národního musea postrádají dosud výstavních ukázek platěnické kultury z nových výzkumů, hodlá správa Pravěkého oddělení podniknouti koncem září t.r. výkop hrobů na poli V. Rottera a některých pozemcích sousedních.*“⁴⁸ Terénní akce nakonec vskutku proběhla, a to v plánovaném termínu pod vedením Bedřicha Svobody. Pardubičtí na ni uvolnili 1000 korun, zda ale byly vskutku použity (a zda se pardubičtí muzejníci na výzkumu vskutku podíleli), je nejasné (*Hralová 1975*, 50–51; *Vokolek 1999*, 78, 83–86, tab. 55:9–24, 56–58, 59:1–16; *týž 2003*, 148, tab. 130:1–9).⁴⁹

Nezůstalo pouze u toho. Bedřich Svoboda se totiž před pardubickými muzejníky zmínil o svém záměru zpracovat pravěk okolí Kunětické hory, jehož součástí měly být také výsledky nového výzkumu v Kuněticích. Nebylo snad ani divu, že Pardubičtí o jeho práci projeví zájem, ovšem výsledku se nedočkali.⁵⁰

43 Zápis o schůzi výboru Muzejního spolku 11. června 1940 a 23. září 1941; SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, kniha 6, inv. č. 8. Viz též např. dopis L. Hájka E. Froňkovi, 27. ledna 1945; tamtéž, karton 14, inv. č. 134.

44 Dopis Muzejního spolku v Pardubicích ředitelství archeologického oddělení Národního muzea, 3. září 1941; Archiv NM, fond RNM, karton 153, složka 1941 IX/V (viz též kopii téhož dopisu v SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 13, inv. č. 130).

45 Popis naleziště v cihelně pana J. Kopisty v Úhřeticích (příloha k dopisu Muzejního spolku v Pardubicích ředitelství archeologického oddělení Národního muzea z 3. září 1941); Archiv NM, fond RNM, karton 153, složka 1941 IX/V (viz též kopii dokumentu v SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 13, inv. č. 130). Viz též archiv ARÚP, C-TX-193800496.

46 Podmínky spolupráce se Zemským museem dle dohovoru s p. dr. Bedřichem Svobodou (příloha k dopisu Muzejního spolku v Pardubicích ředitelství archeologického oddělení Národního muzea z 3. září 1941); Archiv NM, fond RNM, karton 153, složka 1941 IX/V (viz též kopii dokumentu v SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 13, inv. č. 130).

47 Dopis Národního muzea (B. Svoboda) Muzejnímu spolku v Pardubicích, 12. září 1941; SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 13, inv. č. 130 (viz též kopii téhož dopisu v Archivu NM, fond RNM, karton 153, složka 1941 IX/V).

48 Dopis pravěkého oddělení Národního muzea (B. Svoboda) ředitelství Archeologického ústavu, 15. září 1941 – kopie (doslovná citace) + dopis Archeologického ústavu (J. Böhm) pravěkému oddělení Národního muzea, 16. září 1941; Archiv NM, fond RNM, karton 153, složka 1941 IX/V.

49 Korespondence k výzkumu v Kuněticích je uložena v Archivu NM, fond RNM, karton 153, složka 1941 IX/V; k financování terénní akce viz tamtéž, karton 155, složka 1941 O/C. Viz též Zápis o schůzi výboru Muzejního spolku 23. září 1941; SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, kniha 6, inv. č. 8.

50 Dopis E. Froňka B. Svobodovi, 3. listopadu 1941 – kopie + dopis B. Svobody E. Froňkovi, 9. prosince 1941; SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 13, inv. č. 130.

V březnu 1942 v Zemském muzeu⁵¹ sprádali další výzkumné plány, znovu však bez valného ohledu na pardubický Muzejní spolek, jemuž byla přisouzena role podřízeného pomocníka. Úhřetice zůstaly opět stranou, naopak do centra pozornosti se dostala pohřebiště v Lukovně a Platěnicích, s nimiž již měli v Praze jisté zkušenosti z počátku 20. století. Zvolený postup byl v podstatě stejný jako na podzim předchozího roku před výzkumem v Kuněticích – v Praze si lokality zvolili sami a Pardubickým pouze nabídli spolupráci. Prozatím je žádali o informace, zda lze na obou místech kopat.⁵² Stanovisko Pardubických však bylo odmítavé, „jednak pro naprostý nedostatek k podobné práci potřebných schopných pracovních sil, jakož i z důvodu, že rolníci /majitelé pozemků/ nejeví chuti dáti svolení k převrstvování ornice letos, kdy jsou tak výjimečné hospodářské poměry. Snad v příštím roce bychom se o to mohli pokusiti, nastane-li v hospodářských povinnostech jistá úleva.“⁵³ Ovšem k výzkumu nakonec nedošlo ani v následujícím roce, neboť badatelské terénní aktivity Zemského muzea byly 30. června 1942 rozhodnutím Zemského úřadu v Praze zastaveny (Sklenář 2014, 186).⁵⁴

Archeologické aktivity pardubického Muzejního spolku byly definitivně ukončeny na podzim následujícího roku. Dne 25. září 1943 převzal totiž správu muzejní prehistorické sbírky Walter Lung, říšskoněmecký prehistorik z Kolína nad Rýnem.⁵⁵ Činovníci pardubického Muzejního spolku mu museli odevzdat klíče od prehistorické sbírky, na jejíž osudy ztratili jakýkoliv vliv. Protektorátní ministerstvo školství navíc Lunga 12. října 1943 jmenovalo jednatelem Archeologického ústavu pro politické okresy Kolín a Pardubice na léta 1943–1945 (k činnosti Waltera Lunga v Čechách blíže Hořejš 2010; týž 2011a; týž 2011b).⁵⁶

Shodou okolností pardubický Muzejní spolek získal právě na přelomu září a října 1943 od Zemského úřadu v Praze (a po dohodě s Jaroslavem Böhmem) subvenci 10 000 korun, určenou na práci s archeologickou sbírkou. Emanuel Froněk psal vzápětí Jaroslavu Böhmovi a vysvětloval mu situaci, v níž se Muzejní spolek ocitl: „Peníze jsme zatím uložili u místní městské spořitelny pro případné pozdější výdaje s pracemi spoj. se sbírkou archeologickou. Abyste dokonale poznal naši situaci, přikládám opis dopisu, jež v minulém týdnu zaslal vládní komisař města Pardubic Muzejnímu spolku. Zatím jsme to p. Lungovi neoznámili, ale podle odst. 4 zmíněného přípisu mu to asi budeme muset oznámit a on s darem bude asi sám disponovati. (...) Prosím Vás, pane řediteli, za laskavé sdělení, jak se máme zachovati, abychom se vyvarovali jakéhokoliv nedorozumění s nynější dočasnou správou naší archeologické sbírky.“⁵⁷ Ovšem karty byly rozdány naprosto jasně, a Jaroslav Böhm byl proto stručný. Na počátku listopadu 1943 mu nezbylo než konstatovat, že „na základě zmíněného přípisu nedá se nic dělat než peníze dáti k dispozici p. Lungovi.“⁵⁸ Na obnovu archeologických aktivit pardubického Muzejního spolku bylo nutné počkat do jara 1945.

51 V říjnu 1941 bylo Národní muzeum přejmenováno na Zemské muzeum (srv. např. Sklenář 2014, 185, pozn. 571). Textu tuto změnu reflektuje.

52 Dopis Zemského musea (J. Neustupný) Městskému vlastivědnému muzeu v Pardubicích, 13. března 1942; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 13, inv. č. 131 (viz též kopii téhož dopisu v Archivu NM, fond RNM, karton 157, složka 1942 IX/R).

53 Dopis Muzejního spolku v Pardubicích ředitelství prehistorického oddělení Zemského musea, 23. dubna 1942 – kopie; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 13, inv. č. 131.

54 Dopis Zemského úřadu v Praze Zemskému muzeu, 30. června 1942; Archiv NM, fond RNM, karton 157, složka 1942 IX/V.

55 Dopis vládního komisaře města Pardubice Městskému muzeu (E. Froněk), 25. září 1943; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 13, inv. č. 132.

56 Dopis Archeologického ústavu (J. Böhm) W. Lungovi, 22. října 1943 – opis; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 13, inv. č. 132. Je ovšem zajímavé, že jednatelské pověření Emanuela Froňka pro politický okres Pardubice nebylo *de iure* zrušeno.

57 Dopis E. Froňka J. Böhmovi, 5. října 1943 – kopie; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 13, inv. č. 132.

58 Dopis J. Böhma E. Froňkovi, 1. listopadu 1943; SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 13, inv. č. 132.

ZÁVĚREM...

Sotva překvapí, že také po roce 1918 byla archeologie pro pardubické muzejníky pouze jedním z oborů, jimž věnovali pozornost. Třebaže příležitostně vystupovala výrazně do popředí, trvalou prioritou rozhodně nebyla. Energii Pardubických navíc odčerpávaly starosti o sídlo muzea, jimž se stal v roce 1920 pardubický zámek, a o hrad na Kunětické hoře, který právě tehdy zakoupili.

Je zjevné, že prvořadým cílem, který sledovali, bylo rozmnožení muzejní sbírky (a její udržování v náležitém stavu) a získání atraktivních exponátů, svoji roli však hrála také záchrana nálezů před zničením či zavlečením do soukromých sbírek za hranice regionu. Pardubičtí si byli velmi dobře vědomi limitů svých odborných schopností, ostatně žádný z funkcionářů Muzejního spolku se prehistorii blíže nevěnoval. Byli to bez výjimky neškolení (třebaže poučení) nadšenci, kteří publikování nálezů ze své sbírky přenechávali povolanejším a pro své terénní aktivity se snažili získat kvalifikovaného partnera. Právě toto vytrvalé úsilí je v kontextu regionálních muzeí v Čechách (a jejich archeologických aktivit) nesporně pozoruhodné.

První léta v poměrech samostatného Československa byla ve znamení obnovené spolupráce s Emanuelem Šimkem, který zprvu působil na ministerstvu školství a národní osvěty, poté ve Státním památkovém úřadu pro Čechy. Šlo vlastně o pokračování spolupráce z předválečné doby, kdy Šimek pracoval v ústředí vídeňské c. k. Centrální komise pro památkovou péči a Pardubičtí s ním měli pozitivní zkušenost. Pokud lze usuzovat z dochovaných archivních pramenů, v roce 1922 příležitostná spolupráce skončila, aniž by tentokráte naplnila představy Pardubických.

Mnohem slibněji se rozvíjela spolupráce se Státním archeologickým ústavem, reprezentovaným ředitelem Karlem Buchtelou a mladým Jaroslavem Böhmem, jež začala z podnětu činovníků pardubického Muzejního spolku v roce 1925. Již po dvou letech měla ostatně jasné výsledky – prehistorická muzejní sbírka byla zkatalogizována, proběhl výzkum v Platěnicích a světlo světa spatřil stručný přehled pravěku Pardubicka, sepsaný pro muzejní ročenku. Třebaže ještě na počátku roku 1927 Jaroslav Böhm důvěrně sděloval do Pardubic, že s terénními aktivitami se počítá také v tomto roce, nakonec k nim nedošlo, nesporně kvůli Böhmovu enormnímu pracovnímu vytížení. Vzájemné kontakty se Státním archeologickým ústavem (a také s Jaroslavem Böhmem) přesto v následujících letech pokračovaly. Pardubičtí vždy ochotně vyšli vstříc badatelským potřebám a přáním, avšak nejpozději v roce 1934 – po neúspěšném pokusu o obnovu společných terénních aktivit – si zřejmě uvědomili, že jde o cestu do slepé uličky. Sami se tehdy pokusili o samostatné akce, výkopy v Kuněticích v letech 1933 a 1934 (a plány na výzkum v cihelně v Úhřeticích) o tom vypovídají poměrně přesvědčivě.

Teprve po roce 1940 se naskytl další partner – Národní muzeum. Iniciativa tentokráte nestála pouze na straně pardubického Muzejního spolku, podnět ke spolupráci vzešel zřejmě také od Bedřicha Svobody, pardubického rodáka zaměstnaného tehdy v Národním muzeu. Zatímco ovšem společné terénní aktivity se Státním archeologickým ústavem probíhaly po vzájemné dohodě a v rovnoprávném vztahu, Národní muzeum jednalo z pozice silnějšího partnera. Námět na společný výzkum v Úhřeticích byl v Praze zamítnut, místo něj provedlo Národní muzeum svůj vlastní výzkum v Kuněticích. Na jaře 1942 rovněž neméně autoritativně sdělovalo své plány s výzkumy v Lukovně a Platěnicích – sice pardubický Muzejní spolek přizvalo, mělo jít ovšem o spolupráci, v němž by bylo dění určováno z Prahy.

Z veškerých snah, jež Pardubičtí vynaložili k získání kvalifikovaného partnera pro své archeologické zájmy, je jistě nejzajímavější spolupráce se Státním archeologickým ústavem v letech 1925–1927. Jakkoliv primární iniciativa vzešla od pardubických muzejníků, ve Státním archeologickém ústavu se předloženého návrhu chopili takřka příkladně. Pardubickým se nakrátko dostalo vskutku privilegovaného postavení. Z pohledu Státního archeologického ústavu mělo jít zřejmě o modelový příklad spolupráce s regionálním muzeem, jež byla v polovině dvacátých let 20. století ojedinělá. Za komplexním přístupem, který v sobě zahrnoval zpracování muzejní sbírky, provedení terénního výzkumu (a plán na systematický výzkum regionu) a sepsání pravěku regionu, lze tušit iniciativu mladého (ani ne třicetiletého) Jaroslava Böhma. Po prvotní dohodě Pardubických s ředitelem Buchtelou v létě 1925 ostatně právě on vykonal většinu prací. Třebaže plánovaný dlouhodobý systematický výzkum regionu nakonec skončil ve ztracenu (a nálezy z výzkumu v Platěnicích byly do pardubického muzea předány teprve v letech 1931 a 1943), společné aktivity pardubického Muzejního spolku a Státního archeologického ústavu, realizované během roku 1926, představují jednu z nejpozoruhodnějších kapitol v dějinách archeologického výzkumu Pardubicka.

Příloha 1

Zpráva Josefa Hanuše o katalogizaci archeologické sbírky muzea v Pardubicích z 20. září 1926 (SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 6, inv. č. 115).

Zpráva
výboru „Musejního spolku“ o vykonané úpravě sbírky praehistorické

K podané žádosti „Musejního spolku“ prostřednictvím p. Buchtely, ředitele Státního archeologického ústavu v Praze, by ústav vyslal odbornou sílu k určení předmětů a k úpravě nashromážděných předmětů od let v muzeu.

Práci tu uvolil na se vzítí p. dr. J. Böhm s nevšední ochotou, obětovav svůj prázdný čas, nevyjímaje ani neděle.

Pracováno ve dnech: 30. dubna, 1., 2., 22., 23. a 24. května, 24., 25., 31. července, 1., 7., 8., 21., 22., 28., 29. srpna, 11. a 12. září, a to od rána až do večera.

Jemu při práci: přinášení a odnášení předmětů, přesný popis, psaní inventáře, číslování nádob pomáhali: pp. Rosůlek Frant., Potěšil Frant., Froněk Em., Hyklík Frant., Potěšil Vinc. a Václav, Doucek B., stud.: Svoboda Bedř. a bratři Salačové. Vybírány nádoby dle nalezišť, očíslovány, podrobně popisovány v inventáři, na kterém střídavě pracovali pozvaní pracovníci.

Práce šla s chutí do předu tak, že 22. května zapsáno 360 kusů, 25. května již 820 kusů. Když došlo na kamenné nástroje a bronz, šla práce volněji a také horlivost ochabovala zejména v nedělích, což pochopitelně.

Číslování nádob, střepů, kamenných nástrojů v jiných dnech ochotně prováděli stud. Svoboda B. a bratři Salačové.

Vydatně pomáhala p. dru Böhmovi slč. Božena N., která 22. a 29. srpna kreslila význačné nálezy bronzové.

2. května 1926 p. řed. Buchtela prohlédl sbírky musejní, udělil pokyny. O sbírkách pravil, že jsou to milionové poklady; s uznáním pronesl úsudek o práci vykonané předchůdců idealistů a posléze povzbuzoval k další účinné práci a doložil – což je velice významné:

„Vaše sbírka praehistorická stane se školou pro archaeology, vědce, kteří zvláště budou studovat přechody z jednotlivých kultur. Nálezy ve vaší krajině opět potvrzují nás v domněni, že lidé kultury lužické, slezské i platěnické byli Slované, třeba, že toho neuznávají berlínští archaeologové.“

28., 29. srpna, 11. a 12. září fotografovány byly charakteristické kusy – v celku na 80 snímků –.

Všecky předměty rozděleny dle dob přehledně a vkusně a účelně uspořádány.

Inventář p. dr. Böhmem zavedený čítá 1329 čísel. Nádoby středověké, keramika zatím do inventáře nezapsány.

Ukončiv svou práci 12. září, odevzdal ji p. předsedovi a jednateli k dalšímu opatření s přáním, aby v duchu této práce se zdarem se dále pokračovalo.

P. předs. ocenil práci p. dr. Böhma vřelým uznáním a vzdal mu díky za vzácnou ochotu, kterou projevil muzeu pardubickému.

Další prací jest: přesně změřit a určit rozměry všech předmětů, vkusně je upravit, nápisy opatřit a v inventáři doplnit všechny údaje a dodatky a k tomu bude zapotřebí dalších spolupracovníků.

V Pardubicích, 20. září 1926

Hanuš Josef

Příloha 2

Zpráva Josefa Hanuše o výzkumu v Platěnicích z 18. září 1926 (SOkA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, karton 6, inv. č. 115).

Zpráva
výboru „Musejního spolku“ o vykonaných vykopávkách v Platěnicích 9.–14. srpna 1926

K žádosti „Musejního spolku“ z 23/7 1926 č. 215 povolil Státní archeologický ústav v Praze 3/8 1926 podporu k vykopávkám a „Musejní spolek“ uvolil se v téže výši tento podnik podpořiti.

Dne 1. srpna 1926 zavítal p. řed. Buchtela, aby si prohlédl praehistorické naleziště v Dašicích, z doby římské, v Platěnicích, kde na rozsáhlém popelnicovém poli před 23 lety hroby odkrýval dr. Pič. Zde p. Ant. Daněk, rolník, svolil ke kopání za náhradu 150 K, na netknutém pohřebišti. Ve Dvakačovicích v cihelně p. Frant. Hnízdila č. 1 získány mnohé předměty pro muzeum. V Úhřeticích prohlédnuta cihelna p. J. Kopisty, jeho vzácné praehistorické předměty a pěknou sbírku nálezů v obecním domku [vesnická radnice]. Na zpáteční cestě přes Tuněchody, Ostřešany, zastaveno v Dražkovicích, kde p. Kabrhel, statkář, podal zprávy o dřívějších nálezech a označil pohřebiště – na jeho poli – ke kopání.

P. řed. Buchtela doporučil ke kopání pohřebiště platěnické, uhřetické a dražkovické. Ujednáno, že 9. srpna 1926 zkusí se zakopnouti v Platěnicích na poli Daňkově pod hřbitovem.

K počátku dostavil se p. řed. Buchtela, aby sám osobně řídil zákony. Toho dne odkryty dopoledne 2 hroby a odpoledne též. Překvapující a zajímavé byly nálezy 2 nádob ojedinelých – latěnských. Po jeho odchodu další výkopy řídil p. dr. Böhm.

10. srpna nalezeny 2 hroby. Další kopání bylo chudé, žádný nález. Nálada na obou místech stísněná.

11. srpna dopoledne kopáno na poli p. Hybkého, ale pro hlubokou ornici upuštěno od kopání. I obrácen zřetel

k poli p. Frnt. Pravdy rolníka, který osobně požádán o dovolení k zákopu, ochotně svolil nežádaje žádné náhrady za možnou škodu. Odpoledne zakopnuto a již v prvním příkopu uhozeno na hroby o 3 nádobách, štěstí přálo a objeven hrob o jedné velké amfoře, kolem níž seskupeno 17 nádob menších, nedaleko pak hrob o 10 nádobách a tak vesele se kopalo dále. Bohužel, že přikvačil prudký liják, a nebylo pomýšlení nádoby ukliditi. Bohatý nález pokryl se na rychlo, čím bylo možno a obětaví bratři Salačové hlídali celou noc ukrytí pod skautským stanem před lijavcem.

12. srpna kopáno s chutí dále a získány krásné nádoby. Letní návštěvníci z Pardubic, Dašic a Holic přihlíželi k odkrývání hrobů a pracím při nich.

13. srpna na oznámení šťastných nálezů ujal se dalších prací p. dr. Böhm. Odkryté hroby, skupiny nádob fotografovány, vzdálenost hrobů od hranic měřeny, jakož i hloubka hrobů, hroby jednotlivé podrobně popsány a mapovány.

14. srpna kopání dopoledne dokončeno a nádoby do blízké márnice na hřbitově uloženy.

Na sobotu odpoledne pozvaní zástupci města Pardubic a okresní správní komise od p. předsedy Jos. Sakaře a jednatele ing. Ant. Žabky marně očekávány.

P. dr. Böhm podav další pokyny ve příčině zachování nálezů vrátil se do Prahy.

K vybidnutí p. dr. Böhma prohlédli pp. Potěšil Frnt., Froněk Em. 17. srpna pohřebiště v Dražkovicích, za čís. 23, v Kašparově cihelně v Mikulovicích, kde naráželo se na kulturní jámy, v cihelně p. Boh. Součka v Blatě, kde z jara letošního roku uhozeno na hroby skrčenců. Kromě dražkovického popelnicového pole v obou cihelnách nepřišlo se na žádné stopy. Proto od dalšího kopání upuštěno.

Vykopávky platenické vydaly hojnou zeň. Vykopáno celkem 46 hrobů.

Nyní nastala nová práce se sušením, čistěním, tříděním nádob dle čísel hrobů, kterou vykonal podepsaný, jenž za tím účelem do Platenic vážil 9 cest.

Konečně, když každý předmět byl připravený, bezpečně zabalený, uložily se do beden – bylo jich celkem 12 –. Všech balíků bylo 217. – byly 17. září zaslány do státního archeologického ústavu v Praze [Strahov], který materiál tento uspořádá, popraví a použije k důkladnému pojednání o osídlení Pardubicka.

Nálezy platenické se vrátí do sbírek musejních a těšíme se, že budou ozdobou jich.

P. dr. Böhm slíbil napsati studii o Pardubicku se zřetelem k učiněným nálezům i z doby předešlé, kterážto by mohla býti částí příští musejní ročenky.

V Pardubicích, 18. září 1926

Hanuš Josef

LITERATURA

- Anonymus 1940*: Pravěké obřadní památky. Časopis Národního musea – oddíl duchovnědný 114, 236–238.
- Böhm, J. 1927*: Pardubicko v době předhistorické. In: Věstník Musejního spolku v Pardubicích 1926. Pardubice, 3–6.
- Böhm, J. 1932*: Únětické nálezy na Pardubicku. Památky archeologické – skupina pravěká 38, 47–49.
- Froněk, E. 1933–34*: Pravěké pohřebiště pod Kunětickou horou, Krajem Pernštýněv. Vlastivědný sborník školního okresu pardubického 14, 75–77.
- Hlava, M. 2018*: Římská kamenná zeď u Starého Mateřova. Archeologická senzace z počátku 20. století na Pardubicku. Východočeský sborník historický 33, 55–78.
- Hlava, M. 2019a*: „... že nejsme k nálezům lhotejní a že si jich všímáme“. Archeologické aktivity Muzejního spolku v Pardubicích v letech 1912–1915. Archeologie ve středních Čechách 23, 45–71.
- Hlava, M. 2019b*: Přelomový rok 1939. Kapitola z dějin Státního archeologického ústavu. Archeologie ve středních Čechách 23, 415–432.
- Hlava, M. 2020*: Jednatelé a dopisovatelé Státního archeologického ústavu. Kapitola z dějin Státního archeologického ústavu. Archeologie ve středních Čechách 24, 15–31.
- Hořejš, M. 2010*: Německý archeolog Walter Lung a jeho působení v pardubickém muzeu v době protektorátu. Východočeský sborník historický 18, 253–270.
- Hořejš, M. 2011a*: Nacistické zásahy do fungování muzeí v protektorátu na příkladu působení německého archeologa Waltera Lunga, In: M. Oubrechtová – V. Zeman (eds.), Fenomén muzeum v 19. a první polovině 20. století. Ústí nad Labem, 61–82.
- Hořejš, M. 2011b*: Německý archeolog Walter Lung a jeho působení v Protektorátu Čechy a Morava. Tereziánské listy 39, 119–141.
- Hralová, J. 1975*: Žárové nekropole v Kuněticích a Lukovně. Sborník Národního muzea v Praze. Řada A – Historie 29, 49–104.
- Husáková, J. 2014*: Počátky zájmu o starožitné památky (zejména archeologické) na Pardubicku. Východočeský sborník historický 25, 47–86.
- Píč, J. L. 1900–01*: Sídliště u Dražkovic. Památky archeologické a místopisné 19, 438.
- Slavík, A. 1902*: Zpráva o Museu království Českého za rok 1901. In: Zpráva o Museu království Českého za rok 1901. Praha, 3–72.

- Smolík, J. 1885–86:* Archaeologický Sbor Musea král. Českého. Památky archaeologické a místopisné 13, 37–43.
- Svoboda, B. V. 1940:* Pardubický kraj v pravěku. In: Z. Vavřík (ed.), Pardubice. Pardubice, 14–25.
- Vokolek, V. 1999:* Východočeská halštatská pohřebiště. Pardubice.
- Vokolek, V. 2003:* Pohřebiště lužické kultury ve východních Čechách – I–II. Fontes Archaeologici Pragenses – Volumen 27. Pragae.
- Weger, J. 1887:* Zpráva jednatelská. In: Druhá zpráva Městského musea v Pardubicích. Pardubice, III–VII.

Die Suche nach einem Partner. Zu den archäologischen Aktivitäten des Pardubitzer Museumsvereins in den Jahren 1918–1945

Das charakteristische Merkmal der Aktivitäten des Pardubitzer Museumsvereins vor dem Ersten Weltkrieg in den Jahren 1912–1914 war die Bemühung, eine renommierte Institution dazu zu gewinnen, die fachliche Leitung und Schirmherrschaft über die archäologischen Ausgrabungen zu übernehmen. Die Vereinsmitglieder setzten zuerst große Erwartungen in die Zusammenarbeit mit dem Museum des Königreichs Böhmen (heutigem Nationalmuseum), die jedoch mit einem Krach endete. Danach wandten sie sich an die k. k. Zentralkommission für Denkmalpflege in Wien, die durch Emanuel Šimek repräsentiert wurde. Durch seine Hilfe erhielten sie im Jahre 1914 eine Subvention für die Geländeforschungen, doch nach dem Ausbruch des Ersten Weltkrieges haben sämtliche Geländeaktivitäten in der Region von Pardubice geendet (ausführlich *Hlava 2019a*).

Die Suche nach einem geeigneten Partner für die Geländeforschungen hat auch in der neuen Situation nach dem Jahr 1918 fortgesetzt. Die ersten Jahre verliefen im Zeichen einer erneuten Zusammenarbeit mit Emanuel Šimek, der zuerst im Ministerium für Schulwesen und Volksbildung und danach im Staatlichen Denkmalamt für Böhmen tätig war. Soweit es sich anhand der erhaltenen Archivquellen schließen lässt, endete diese gelegentliche Zusammenarbeit im Jahre 1922, ohne die Erwartungen der Vereinsmitglieder zu erfüllen.

Viel aussichtsreicher war die Zusammenarbeit mit dem Staatlichen Archäologischen Institut, die aus dem Anlass der Funktionäre des Pardubitzer Museumsvereins im Jahre 1925 begann. Deren Ergebnis war sowohl die Katalogisierung der prähistorischen Museumssammlung, die im Jahre 1926 unter der Leitung von Jaroslav Böhm durchgeführt wurde, als auch die Realisation der Ausgrabungen in Platěnice im August desselben Jahres. Offensichtlich handelte es sich um die erste Etappe eines größeren Plans, zu welchem das Staatliche Archäologische Institut anfangs eine sehr positive Stellung genommen hat. Es sollte sich vermutlich um ein Musterbeispiel der Zusammenarbeit mit einem regionalen Museum handeln. Obwohl Jaroslav Böhm noch am Anfang des Jahres 1927 vertraulich mitgeteilt hat, dass die Geländeaktivitäten in der Region von Pardubice unter der Schirmherrschaft des Staatlichen Archäologischen Instituts fortsetzen würden, hat die Zusammenarbeit aufgehört. Die Gründe, die dazu geführt haben, lassen sich nicht direkt aus den Quellen herleiten. Vielleicht war die Ursache davon eine enorme Arbeitsbelastung, die es nicht erlaubte, die Aktivitäten in der Region von Pardubice weiter zu entwickeln. Die gegenseitigen Kontakte wurden trotzdem auch in den nachfolgenden Jahren gepflegt, doch spätestens im Jahre 1934 – nach einem erfolglosen Versuch, die gemeinsamen Grabungsaktivitäten aufzuleben – haben die Vereinsmitglieder wahrscheinlich begriffen, dass sie in eine Sackgasse geraten sind. Sie haben damals schließlich selbständige Ausgrabungen in Kunětice in den Jahren 1933 und 1934 durchgeführt.

Erst nach dem Jahre 1940 bot sich die Möglichkeit der Zusammenarbeit mit einem anderen Partner – dem Nationalmuseum. Die Initiative war diesmal nicht nur an der Seite des Pardubitzer Museumsvereins. Den Anlass zur Zusammenarbeit gab wahrscheinlich Bedřich Svoboda, der aus Pardubice stammte und damals im Nationalmuseum angestellt war. Es gab hier jedoch einen wesentlichen Unterschied. Während die vorangehenden Geländeaktivitäten nach einer gemeinsamen Vereinbarung (und aus der Initiative des Museumsvereins) verliefen, handelte das Nationalmuseum jetzt aus der Position des stärkeren Partners. Die gemeinsame Ausgrabung in Úhřetice, die der Pardubicer Museumsverein vorgeschlagen hat, wurde im Herbst 1941 abgelehnt. Stattdessen hat das Nationalmuseum seine eigene Ausgrabung in Kunětice durchgeführt. Im Frühjahr 1942 hat das Nationalmuseum dem Pardubitzer Verein autoritativ seine Pläne für die Ausgrabungen in Lukovna und Platěnice mitgeteilt, die jedoch nicht mehr realisiert wurden.

Deutsch von *Jana Kličová*

